

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 marca 2007r. Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsument

w składzie:

Przewodniczący: SSO Bogdan Gierzyński

Protokolant: asystent sędziego Adam Zaborski

po rozpoznaniu w dniu 12 marca 2007r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Przedsiębiorstwu (...) S.A. w C.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

I. Uznaje za niedozwolone i zakazuje Przedsiębiorstwu (...) S.A. w C. stosowania w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umowy o treści:

„Możliwość zwrotu zaliczki lub jej części jest możliwy w następujących przypadkach, jeśli rezygnacja nastąpiła:

- w okresie 14-30 dni przed planowanym terminem pobytu po potrąceniu 50%
- w okresie krótszym niż 14 dni zaliczka nie podlega zwrotowi.

II. Zasądza od Przedsiębiorstwa (...) S.A. w C. na rzecz Skarbu Państwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

III. Wpis tymczasowy uznaje za ostateczny i nakazuje pobranie kasie Sądu Okręgowego w Warszawie od Przedsiębiorstwa (...) S.A. w C. kwotę 600 zł (sześćset złotych) tytułem wpisu od pozwu, od którego uiszczenia powód był zwolniony.

IV. Zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt pozwanego. SSO Bogdan Gierzyński

XVII AmC 63/06

UZASADNIENIE

Powód Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w dniu 19 października 2006 roku wniósł pozew, w którym domagał się uznania, za niedozwolone i zakazania stosowania przez pozwanego - Przedsiębiorstwo (...) S.A. w C., postanowienia o treści: „Możliwość zwrotu zaliczki lub jej części jest możliwy w następujących przypadkach, jeśli rezygnacja nastąpiła:

- w okresie 14-30 dni przed planowanym terminem pobytu po potrąceniu 50%
- w okresie krótszym niż 14 dni zaliczka nie podlega zwrotowi, jako niezgodnego z art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 385³ pkt 12 i 13 k.c.

Powód wniósł ponadto o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Swoje roszczenie powód oparł na fakcie, że pozwany prowadząc działalność gospodarczą posługuje się w obrocie z konsumentami wzorcem umowy o nazwie „Potwierdzenie rezerwacji nr”, w którym zawarte jest zakwestionowane postanowienie.

W ocenie powoda, stanowi ono niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ k.c, bowiem kształtuje ono prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z obowiązującymi przepisami oraz dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy.

W ocenie powoda, pozwany zamieścił w przedmiotowym wzorcu postanowienie sprzeczne z obowiązującymi przepisami w oczekiwaniu, że konsumenci - których świadomość prawna z reguły nie jest wysoka - nie odkryją, iż wiążące ich postanowienie umowy zawiera uregulowania sprzeczne z prawem i nie będą dochodzić swoich roszczeń. Takie działanie - wykorzystujące brak wiedzy konsumentów należy, zdaniem powoda, uznać za szczególnie rażące naruszenie dobrych obyczajów.

W ocenie powoda cytowane postanowienie umowy narusza dobre obyczaje handlowe, za które należy uznać normy postępowania nakazujące przedsiębiorcy stosowanie w obrocie z konsumentami uczciwych zwyczajów w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej poprzez nienadużywanie w stosunku do konsumenta jako słabszej strony przewagi kontraktowej w celu uzyskania nieuzasadnionych korzyści, w tym przypadku nieuzasadnionych korzyści ekonomicznych rażąco naruszających interesy konsumenta.

Zdaniem powoda, zakwestionowane postanowienie może wypełniać dyspozycję art. t 385³ pkt 12 i 13 k.c. powód podniósł, że w oparciu o kwestionowane postanowienie wzorca konsument, który rezygnuje z pobytu u pozwanego ponosi koszty świadczenia, z którego nie korzysta. Pozwany zatrzymuje natomiast świadczenie klienta sam będąc zwolnionym z wykonania własnego świadczenia, co pozostaje w sprzeczności z zasadą ekwiwalentności wzajemnych świadczeń i powoduje nierównomierne rozłożenie praw i obowiązków stron umowy. Ponadto, kwestionowane postanowienie umowne, zdaniem powoda, umożliwia pozwanemu zatrzymanie części, bądź też całości wpłaconej przez konsumenta zaliczki, której nie odpowiada spełnione do tego czasu świadczenie pozwanego na rzecz konsumenta. Konsument zostaje więc pozbawiony możliwości uzyskania zwrotu własnego, wcześniej spełnionego świadczenia w przypadku, gdy nie dojdzie do wykonania umowy.

Powód podał, że choć z dniem 26 września 2006 roku pozwany zaniechał stosowania zakwestionowanego postanowienia, to jednak nie upłynął jeszcze termin określony w art. 479³⁹ k.p.c. dla wystąpienia z żądaniem uznania tego postanowienia za niedozwolone.

Pozwany w odpowiedzi na pozew uznał powództwo i wniósł o odstąpienie od obciążania go kosztami postępowania.

W uzasadnieniu pozwany podał, że w odpowiedzi na wezwanie powoda z dnia 14 września 2006 roku do dobrowolnego zaniechania stosowania przedmiotowego postanowienia umownego pozwany uchwałą z dnia 27 września 2006 roku zmienił wzorzec i usunął z niego kwestionowane przez powoda postanowienie umowne, o czym poinformował powoda pismem z dnia 27 września 2006 roku. Pozwany poinformował również, że od dnia 27 września 2006 roku w kontaktach z klientami obowiązuje nowy formularz „Potwierdzenie rezerwacji nr ...” w brzmieniu nadanym mu powołaną uchwałą Zarządu.

Pozwany stanął zatem na stanowisku, że nie dał powodowi podstaw do wytoczenia powództwa.

Pozwany podkreślił również, że zaliczka pobierana od klientów na podstawie wzorca zawierającego zakwestionowane postanowienie nie była opłatą znaczną, gdyż całkowity koszt 2 tygodniowego pobytu kuracjusza pełnopłatnego wynosił np. 2.030 zł. W opinii pozwanego, pobierana opłata nie stanowiła zatem znaczącego obciążenia finansowego dla pacjenta.

Pozwany podniósł, że zgodnie z praktyką obowiązującą u pozwanej, zaliczka pobierana przy rezerwacji podlegała zwrotowi w całości w przypadkach zdarzeń losowych dotyczących klienta typu choroba, wypadek, zgon.

Ponadto, zdaniem pozwanego, poprzez wysłanie klientowi potwierdzenia rezerwacji i wpłatę przez klientów zaliczki w kwocie 200 zł dochodziło jedynie do zawarcia umowy rezerwacyjnej, która nie rodziła po stronie pozwanego obowiązku świadczenia usług medycznych. Pozwany w „Potwierdzeniu rezerwacji nr ...” kierowanym do danego klienta poświadczal jedynie fakt rezerwacji miejsca pobytu w określonym obiekcie w określonym czasie na rzecz danego klienta. Klient zaś wpłacając kwotę zaliczki potwierdzał jedynie fakt dokonania rezerwacji pobytu w obiekcie pozwanej.

W ocenie pozwanego, do zawarcia umowy o świadczenie usług medycznych dochodziło natomiast dopiero w dniu przyjazdu kuracjusza do obiektu pozwanej spółki. Przepadek kwoty zaliczki w przypadkach wymienionych we wzorcu umownym, jako podał pozwany, miał jedynie na celu zrekompensowanie mu kosztów rezygnacji przez klienta z miejsca, które nie byłoby wykorzystane w zarezerwowanym okresie z uwagi na brak szansy pozyskania w krótkim okresie nowego klienta.

Zdaniem pozwanego, powyższa kwota nie pokrywała w żaden sposób strat poniesionych przez niego w związku z rezygnacją przez klienta z pobytu w obiekcie.

W opinii pozwanego, zakwestionowane przez powoda postanowienie miało de facto charakter odstępnego, które stosownie do art. 396 k.c. może odnosić się do obu, ale także tylko i wyłącznie do jednej ze stron umowy.

Brak jest zresztą, zdaniem pozwanego, zasadności zastrzegania odstępnego po jego stronie z uwagi na fakt, że w wieloletniej praktyce świadczenia usług nie wystąpił ani jeden przypadek odstąpienia przez niego od umowy rezerwacji. Pozwany podniósł, że należy mieć ponadto na uwadze, że rynek usług leczniczych jest bardzo trudny i pozwany intensyfikuje wszelkie działania dla pozyskania klientów celem wykorzystania wszelkich wolnych miejsc. Trudno więc jest, jego zdaniem, mówić o możliwości wystąpienia w praktyce przypadków odstąpienia od umów rezerwacji.

Sąd Okręgowy Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił, co następuje:

Bezsporne w sprawie jest, że pozwany Przedsiębiorstwo (...) S.A. w C. w ramach prowadzonej działalności gospodarczej posługiwał się wzorcem umowy o nazwie „Potwierdzenie rezerwacji nr ...” zawierającym zakwestionowane przez powoda postanowienie. Pozwany w odpowiedzi na pozew przyznał bowiem, że do dnia 26 września 2006 roku stosował wzorec zawierający zakwestionowane postanowienie (k. 20). Pozwany nie zarzucił również niezgodności kwestionowanego postanowienia z treścią stosowanego wzorca umownego, dlatego okoliczności te należało uznać za udowodnione na podstawie art. 230 k.p.c.

W tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy stwierdzić, że stosownie do treści art. 479⁴¹ k.p.c. w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone sąd nie może wydać wyroku tylko na podstawie uznania powództwa. Z tych względów Sąd zobowiązany jest w niniejszej sprawie do poddania treści kwestionowanego postanowienia ocenie prawnej, a w szczególności, czy ma ono charakter niedozwolonego postanowienia umownego w rozumieniu art. 385¹ k.c.

Ponadto, należy podkreślić, że dla rozpoznania niniejszej sprawy nie ma znaczenia także fakt, że pozwany od dnia 27 września 2006 roku nie stosuje już wzorca umowy zawierającego zakwestionowane postanowienie.

Zaniechanie stosowania kwestionowanych postanowień przed wytoczeniem powództwa będzie miało bowiem wpływ na bieg postępowania o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, gdy od tego zaniechania nie minęło jednak sześć miesięcy. Stanowi o tym wprost art. 479³⁹ k.p.c.

Skoro, w przedmiotowej sprawie, powód wystąpił z pozwem w dniu 19 października 2006 roku, zaniechanie stosowania przez pozwanego zaskarżonych postanowień w dniu 27 września 2006 roku nie ma zatem, w ocenie Sądu, wpływu na bieg przedmiotowego postępowania.

Dlatego też, twierdzenie pozwanego, który wywodził, że nie dał powodowi podstaw do wytoczenia powództwa należało uznać za bezzasadne.

W myśl przepisu art. 385¹ k.c. za niedozwolone postanowienia umowne uznaje się postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Naruszenie tej zasady zachodzi, gdy interesy i ryzyko obu stron nie są wyrażone, w sytuacji, w której każda ze stron ma prawo oczekiwać, iż relacja wzajemnych praw i obowiązków będzie porównywalna. Stąd sprzeczne z dobrymi obyczajami jest naruszenie usprawiedliwionego zaufania drugiej strony.

Klauzula generalna wyrażona w art. 385¹ k.c. została przez ustawodawcę uzupełniona listą niedozwolonych postanowień umownych zamieszczoną w art. 385³ k.c, zawierającą przykładowy katalog niedozwolonych klauzul umownych uznawanych za sprzeczne z dobrymi obyczajami i zarazem rażąco naruszające interesy konsumenta. Ich wspólną cechą jest nierównomierne rozłożenie praw, obowiązków i ryzyka między stronami, prowadzące do zachwiania równowagi kontraktowej. Są to takie klauzule, które jedną ze stron (konsumenta) z góry, w oderwaniu od konkretnych okoliczności, stawiają w gorszym położeniu. Wyliczenie to ma charakter niepełny, przykładowy i pomocniczy. W razie wątpliwości ciężar dowodu, że dane postanowienie nie spełnia przesłanek klauzuli generalnej spoczywa na przedsiębiorcy w myśl art. 385¹ § 4 k.c.

W ocenie Sądu, zakwestionowana przez powoda klauzula stanowi niedozwolone postanowienie umowne, które narusza dyspozycję art. 385³ pkt 12,16 i 17 k.c.

W ocenie Sądu, pozwany w sposób dowolny potrąca znaczną część ceny uiszczoną przez klienta za pobyt w obiekcie pozwanego w związku z jego rezygnacją. W ten sposób pozwany otrzymuje część świadczenia klienta sam będąc zwolniony od spełnienia własnego świadczenia. Zakwestionowane postanowienie pozostaje, w ocenie Sądu, w sprzeczności z zasadą ekwiwalentności świadczeń powodując nierównomierne rozłożenie praw i obowiązków stron umowy ze szkodą dla konsumenta. Stanowi ono zatem niedozwolone postanowienie określone w art. 385³ pkt 12 k.c, gdyż wyłącza obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczonych zapłat za świadczenie niespełnione w całości lub części, gdy rezygnuje on z wykonania umowy.

Ponadto, należy zaznaczyć, że rezygnacja konsumenta z uczestnictwa w pobycie w obiekcie pozwanego jest odstąpieniem od umowy zawartej z pozwanym. Zatem zastosowanie powinien w tym przypadku znaleźć przepis art. 395 § 2 k.c, zgodnie z którym to, co strony już świadczyły ulega zwrotowi w stanie niezmienionym, chyba że zmiana była konieczna w granicach zwykłego zarządu. Za świadczone usługi należy się drugiej stronie odpowiednie wynagrodzenie. Ponieważ świadczenie konsumenta jest świadczeniem pieniężnym i jego zwrot jest możliwy, jego rezygnacja z uczestnictwa w turnusie obliguje pozwanego do zwrotu uiszczonych przez konsumenta kwoty.

Podkreślić przy tym należy, że przedsiębiorca ma prawo do potrącenia poczynionych nakładów, jak również kompensaty poniesionych strat, w przypadku rezygnacji konsumenta z usługi. Kwota podlegająca potrąceniu powinna jednak zostać ustalona w zakresie zbliżonym do rzeczywistej straty poniesionej przez pozwanego. W związku z tym, zwrotowi powinna podlegać część niewykorzystana po odliczeniu w/w kosztów. Pozwany zaś nie wykazał, że ponosi straty lub, że poniósł już nakłady w wysokości zbliżonej do wielkości wskazanych w kwestionowanym zapisie.

Należy podkreślić, że pozwany - stosownie do treści art. 483 § 1 k.c, może zastrzec w umowie, że naprawienie szkody wynikłej z niewykonania przez konsumenta umowy nastąpi przez zapłatę określonej sumy pieniężnej stanowiącej karę umowną. Warunkiem jest jednak, aby kara ta, w umowach zawieranych z konsumentami, nie była rażąco wygórowana i pozostawała we współmiernej wysokości do ponoszonej zwykle szkody. Zgodnie bowiem z treścią art. 385³ pkt 17 k.c.

w razie wątpliwości niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które nakładają na konsumenta, który nie wykonał zobowiązania lub odstąpił od umowy, obowiązek zapłaty rażąco wygórowanej kary umownej lub odstępnego.

Wysokość ryczałtowo ustalonych potrąceń nie znajduje uzasadnienia ekonomicznego i prowadzi do przysporzenia pozwanej nieuzasadnionych korzyści w przypadku rezygnacji klienta z imprezy. W ocenie Sądu, działanie takie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumentów, stanowi zatem niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1. Ponadto, w ocenie Sądu, zastrzeżone przez pozwanego w przedmiotowym postanowieniu kary umowne są rażąco wygórowane i nie pozostają w proporcjonalnej relacji z utraconymi korzyściami i ewentualną szkodą, jaką może ponieść pozwany w przypadku rezygnacji przez konsumenta z umowy. Zatem, niewątpliwie postanowienie to odzwierciedla przesłanki klauzuli abuzywnej wskazanej w art. 385³ pkt 17 k.c.

Należy również wskazać, że w przypadku rezygnacji konsumenta z wykonania umowy w określonych terminach, pozwany może jeszcze sprzedać ofertę. Narzucony przez pozwanego termin 14 dni jest na tyle długi, że może umożliwić pozwanemu dokonanie kolejnej sprzedaży tego miejsca w turnusie. W takiej sytuacji pozwany odzyska znaczną część ceny usługi i dodatkowo uzyska korzyść w postaci potrąconej ryczałtowo części świadczenia rezygnującego klienta. Zatem przedmiotowe postanowienie, poprzez zastrzeżenie rażąco wygórowanych kar umownych na wypadek rezygnacji konsumenta z wykonania umowy może przynosić pozwanemu nieuzasadniony zysk kosztem konsumenta.

Należy również zwrócić uwagę na okoliczność, iż ryczałtowo ustalona opłata na wypadek rezygnacji z wykonania umowy obciąża wyłącznie konsumenta. Obowiązek

ustalanej opłaty określono zatem w niniejszym przypadku jedynie po stronie konsumenta, co jest niezgodne z art. 385³ pkt 16 k.c, który stanowi, iż w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które nakładają wyłącznie na konsumenta obowiązek zapłaty ustalonej sumy na wypadek rezygnacji z zawarcia lub wykonania umowy.

Z tych względów Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał, że kwestionowane postanowienie wzorca umownego stosowanego przez pozwanego w obrocie z konsumentami stanowi niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu 385¹ § 1 k.c. i zakazał jego stosowania na podstawie art. 479⁴² k.p.c.

O wysokości wpisu od pozwu i obciążeniu nim pozwanego na rzecz Skarbu Państwa orzeczono na podstawie art. 26 ust. 1 pkt 6 w zw. z art. 113 ust. 1 oraz art. 96 ust. 1 pkt 3 i art. 94 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398).

O kosztach postępowania postanowiono stosownie do wyniku sporu na podstawie art. 98 k.p.c.

Publikację prawomocnego wyroku na koszt pozwanego zarządzono na podstawie art. 479⁴⁴ k.p.c.

SSO Bogdan Gierzyński